

Non est volentis

A Cs-tartomány – pro és kontra. Cselényi László költészete kritikák és értékelések tükrében. Összeállította Kövesdi Károly. Madách-Posonium, Pozsony, 2009.

Az ön maga csapdjába (írjanak vagy ne írjanak rólam, és egyáltalán rólam vagy a műveimről írjanak?) gyakran belesétáló, munkásságának méltatottságán folyamatosan kesergő Cselényi az állandóan elégedetlen alkotót testesíti meg. Pedig az utóbbi nyolc évben már négy olyan kötet jelent meg, amely kizárólag Cselényi Lászlóra és munkásságára összpontosít, ráadásul különböző közelítéseken keresztül. Ez több mint figyelemreméltó, tekintve, mikor adott ki az író legutóbb kötetet. 2002-ben jelent meg a Pomogáts Béla által szerkesztett *Escorial, avagy a Cs-tartomány* című könyv, mely ugyan Cselényi költészetének recepcióját tartalmazza, viszont figyelmen kívül hagyja az elmarasztaló kritikákat. 2005-ben, teljesen más céllal jelent meg Bohár András *A megírhatatlan költemény. Hermeneutikai kísérletek Cselényi László költészetéről* című kismonográfiája, amely viszont a Cselényi-művek fogadtatását nem tárgyalta. 2007-ben egy újabb monográfia látott napvilágot Cselényi Lászlóról. Pomogáts könyve a költő életútját mutatja be, de tág teret hagy a művek elemzésének is.

Ezen előzmények után, nyilvánvalóan teljességalkotó vagy – ami a kötetben nagyon gyakran szerepel a Cselényi-életműre reflektáló írások kapcsán – hiánypótló szándékkal, 2009-ben megjelent a következő kötet, ezúttal Kövesdi Károly összeállításában, *A Cs-tartomány – pro és kontra. Cselényi László költészete kritikák és értékelések tükrében* címmel.

A Cs-tartomány – pro és kontra tartalmánál, témájánál és szándékánál fogva az *Escorial...* ikerkönyvének tartja magát, pedig tulajdonképpen egy kicsit más „rokoni” kapcsolatról van szó. A Pomogáts Béla által összeállított kötet már ugye 2002-ben megjelent, ezzel megszületett a „pro”, a kontra viszont azóta hiányzott, ami megkérdőjelezhető volt, tekintve a Cselényi-kritika (jelen)létét. *Cs-tartomány – kontra* címmel viszont nyilvánvalóan senkinek nem állt szándékában könyvet kiadni. Megjelent viszont a Kövesdi Károly által összeállított kötet, melyben első látásra és bizonyos szövegek elolvasása után úgy tűnhet, a címben szereplő „pro” csak a szépítés miatt van jelen. Ez azonban attól függ, milyen sorrendben olvassuk a szövegeket, hisz a véletlenszerűen kiválasztott írások egymásutánja

1 A rendezvényről I. a kötetben: „...az író mindig olyan, amilyennek a fiatalok látják” (!?) (156–189. p.).

eredményezheti ezt a benyomást, ami persze a teljes Cs-tartomány elolvasása után azért megváltozik.

Kérdés lehet tehát, hogyan is olvassuk a kötetet. A szerkesztők ugyan az időrend alapján kialakuló sorrend szerint állították össze a könyvet, ami persze korántsem jelenti, hogy kizárólag ennél a sorrendnél maradvá olvashatjuk csak: elejétől a végéig. Érdekes szervezőelv lett volna, ha a szövegek tárgya szerint alakult a sorrend: például a *Negyedvirágzásról* szóló és azt taglaló írások, vagy a már említett előzményt, a Pomogáts-féle Cselényi-tartományt minősítő, jelenlétét konstatáló írások csoportja került volna egymás mellé. Mellesleg érdekes, hogy az újabb Cs-tartomány kétféleképp is magában foglalja elődjét: egyrészt tartalmazza a már említett írásokat a 2002-es összeállításról, másrészt pedig megtalálható benne a korábbi kötet lényege, a Cselényi-életműről való pozitív megnyilatkozás szükségérzete. Tény azonban, hogy a 2009-es kötet fele (?) valóban csupán szándékát tekintve foglalja magában a korábbi gyűjteményt, hiszen a teljes szövegek szintjén nem, csak utalások és idézetek formájában tartalmazza – vagyis nem ismétli – az abban szereplő írásokat. Azonban pont ezeknek köszönhetően mondható el, hogy az egyes szövegekben más szövegek is benne foglaltatnak, bővítve, hangsúlyozva vagy ellenezve azokat. Így adnak egy komplexebb képet.

Különös dolgokat is képes produkálni a kötet, mint amikor Duba Gyula csaknem tizenöt év elteltével – a Pozsonyi Páholy Cselényi László munkásságát értékelő rendezvényén¹ – megemlíti az 1993-as Intermediális Alkotások Fesztiválját, azonban nem emlékszik jól, sok esetben pontatlan dolgokat állít. Pedig az eseményről maga is írt egy beszámolót *A dolgok véletlen összefüggései* címmel (még akkor, 1993-ban), ez a szöveg pedig szintén bekerült a ...*pro és kontra*-ba. Ha tehát lineárisan olvassuk a kötetet, előfordulhat, hogy mi még emlékszünk azokra a részletekre, melyekre Duba már nem. Vagy másképp: Duba önmagát „emlékeztetheti”, hogy is történtek pontosan a dolgok.

Ami a kötet írásait illeti, témájukat tekintve akár olyan csoportokba is lehetne őket sorolni, mint a Cselényi korai köteteiről szóló írások (például Rácz Olivér és Zsilka Tibor esszéi, melyek az *Escorial*-ból kimaradtak), a *Negyedvirágzás*t illető kritikák (Hizsnyai Zoltán, Szászi Zoltán és Németh Zoltán korrekt írásai) vagy Cselényi későbbi „költeményeinek” elemzési lehetőségei (H. Nagy Péter és Mekis D. János műcentrikus olvasataiban). Mindezek mellett pedig – mint már említettem – megtalálhatóak a Pomogáts Béla által összeállított *Escorial*-ról, valamint a Bohár András hermeneutikai Cselényi-közelítéséről értekező írások csoportjai is. Így viszont nem pontos a kötet alcíme – *Cselényi László költészete kritikák és értékelések tükrében* –, hiszen az itt szereplő írások nagy része nem Cselényi munkásságának, még kevésbé költészetének, hanem a már elétartott tükröknek tart tükröt / szegez fegyvert, ahol a költő alkotásai már (legfeljebb) csak közve-

tetten vannak jelen. Nem baj ez, csak a cím alapján másra számítunk. Pedig világos, hogy 2002 óta nem történt csoda, és nem kezdtek el tömegesen Cselényi költészetéről írni azzal a szándékkal, hogy egy újabb gyűjteménykötetet töltsenek meg. Furcsa is lenne, meg aztán a mennyiség sem kell, hogy számítsen ott, ahol előtte már volt és nagy valószínűség szerint lesz is minőség, vagyis van jó kritika és értékelés. De vissza a tartalomhoz.

Témáját tekintve a kötet meglehetősen szerteágazó, néhány szerzőnek köszönhetően pedig (dekonstruktívan) önisméltóvá válik, még akkor is, ha a különböző csoportokat külön blokkoknak tekintjük. Erről például azok a szövegek (is) tehetnek, melyek a sokszor, más-más apropóból, de mindig egyformán tárgyalt Cselényi-életutat (honnan, hova, min keresztül) mutatják be. Ha viszont a köszöntők és egyéb tiszteletköröknek beillő és ezzel a „futottak még” kategóriába való besorolást kiérdemlő írásokat leszámítjuk, sokkal „tisztább képet” kapunk, a pró és kontra nem egymást kioltó, sokkal inkább egymást árnyaló funkciót tölt be. Itt már megtalálhatóak „a Cselényi-költészet problematikusságát tárgyaló jelentékeny írások”, mint például Németh Zoltán kritikái (aki mellesleg Cselényi mellett mintegy második főszereplőjévé válik a Cs-tartományak) vagy a *7-en 1 könyvről 7 mondatban* reflexiói, melyeket Csehy a *Monográfiát helyettesítő enciklopédia?* című írásában az *Escorial...*-ből hiányol. Mellesleg maga Csehy Zoltán hozzájárulása sem kevés, ami Cselényi költészetének zenei értelmezhetőségét illeti, hiszen két szövege is („*Minnek zene minnek fog minnek oboa*”; *Nyulak kövel kivert fogsora*) taglalja abbéli meggyőződését, miszerint „Cselényi László költészete eredendően zenei fogantatású”, vagyis az olvasati lehetőségeket egy másik médium bevonásával bővíti. Nem utolsósorban pedig megtalálhatóak itt azok, a szöveget elengedni nem akaró, szuggesztív – Mekis D. János (*Félszázad, szövegfolyam, Cselényi László*), de legfőképp H. Nagy Péter (a Pozsonyi Páholy rendezvényén elhangzottak, *A kiiktathatatlan tényező[ek]*) – írások, melyek képesek „visszarángatni” az évfordulóknak, vitáknak és életutaknak elveszni látszó olvasót ahhoz, ami valóban számít: a műhöz és annak értelmezési lehetőségeihez.

A *Cs-tartomány – pró és kontra* sok helyen vet fel ugyan kérdéseket (kronológia, alkalmi írások jelenléte, cím és tartalom viszonya), azonban a Cselényi-értelmezéshez nagyban hozzájáruló írásoknak (pró és kontra egyaránt) köszönhetően figyelemre méltó összeállítás született. Ki-ki tekintse a maga érdekének.

